

M PROJECT, spol. s r.o.
Stavbárska 3647/2A, 058 01 Poprad
IČO: 45577056, DIČ: 2023060677

Revitalizácia Mestského parku v Banskej Bystrici

Objekt: SO05-UMELECKÉ DIELA

Technická správa

Stavba:	Revitalizácia Mestského parku v Banskej Bystrici
Stavebník:	Mesto Banská Bystrica, Československej armády 26, 974 01
Zhotoviteľ:	M PROJECT, spol. s r.o., Stavbárska 3647/2A, 058 01 Poprad
Zodp. projektant:	Ing. Marek Šataneč
Spracovateľ:	Mgr. art. Peter Beňo
Stupeň:	Projektová dokumentácia pre Stavebné povolenie
Druh stavby:	Obnova národnej kultúrnej pamiatky, verejné priestory, park
Dátum:	Február 2018

1. TECHNICKÁ SPRÁVA

01. „Mier det'om celého sveta“

Vstupný prieskum a návrh na umelecko-remeselnú obnovu diela:

Údaje o diele

Autor: Karol Dúbravský, akad. soch.
Datovanie: 1960
Materiál, technika: kameň, armovaný liaty betón, liaty betón
Rozmery: výška: 4,75m, šírka: 1,8m, hĺbka: 1,8m
(Dielo nie je NKP)

Údaje o akcii

Vlastník: Mesto Banská Bystrica
Investor: Mesto Banská Bystrica
Investícia: Obnova Mestského parku
Návrh na obnovu diela vypracovaný dňa: 1. Marca 2018
Termín prieskumu: 20. 1. 2018 - 28. 2. 2018

Úvodný komentár

Na základe požiadavky mesta Banská Bystrica bol vyhotovený tento vstupný prieskum a zámer obnovy. Navrhnutá koncepcia obnovy, vyplývajúca zo zistenia aktuálneho stavu sochy prehliadkou „in situ“, bude východiskovou informáciou pre upresnenie detailných postupov obnovy. Súčasťou návrhu je rámcový rozpočet, ktorý bude upresnený po dôkladnom prieskume a detailnom upresnení navrhovaných pracovných postupov.

Toto dielo nie je zapísané v zozname kultúrnych pamiatok a nepodlieha režimu a dohľadu pamiatkovej ochrany. Je historicky novším prvkom v areáli NKP a preto je doporučené, aby prístup a spôsob reštaurovania a obnovy bol prevedený v intenciách pracovných postupov používaných pri reštaurovaní kultúrnych pamiatok.

Popis diela

Popis (skladba, kompozícia)

Socha je situovaná symetricky v juhovýchodnej časti centrálnej osi parteru parku. Orientovaná je čelom k centru parku. Jej jednotlivé časti sú rôzne poškodené. V havarijnom stave je hlavne vrchná časť diela. Detailnejší popis pôvodného stavu je podmienený bádáním v archíve mesta.

Pre prehľadnejšiu charakteristiku diela je zvolené delenie na časti:

1. Socha
2. Podstavec
3. Sokel
4. Základ

Socha matky s dieťaťom je vytvorená technikou armovaného liateho betónu. Spodnú časť sochy tvorí hranatý sokel s pôdorysom v približne rovnakej veľkosti ako ústupok podstavca. Postava matky stojí v kontraposte s ťažiskom na jej ľavej nohe. Pri jej spodnej časti je mohutný rastlinný motív, slúžiaci ako stabilizačný prvok prepojenia figúry so soklom. Jej pravé chodidlo mierne prečnieva cez roh sokla. Na svojom ľavom pleci má posadené dieťa. Pravou rukou ho pridržia za nohu, ľavou rukou ho pridržia pod ramenom. Dieťa má ruky zdvihnuté nad plecia, mierne ohnuté v predlaktí do tvaru „U“ (podľa zatiaľ dostupnej fotodokumentácie). Matka je odetá do šiat, previazaných stuhou s mašľou na zadnej časti drieku. Drapéria šiat je v spodnej časti tvarovaná jemnou, schematickou modeláciou, rukávce sú tvarované o niečo detailnejšou modeláciou. Šaty sú upnuté tesne pod krkom. Dieťa je bez odevu. Modelácia končatín a tváre je mierne štylizovaná, geometricky schematizovaná. Socha je osadená na kamennom pieskovcovom podstavci.

Pieskovcový podstavec má tvar hranola so štvorcovou základňou. V spodnej časti tvar ustupuje formou odsokou, opracovaného kamenosochárskym špicovaním v polohrubej štruktúre. Mohutná dominantná časť je opracovaná kamenosochárskym špicovaním v hrubej štruktúre. V čelnej časti je vystupujúci nápis „Mier deťom celého sveta“. Povrch písmen je bez štruktúry. Na pravej strane (JZ) podstavca je v negatívnej, zapustenej ploche nápis „Pri príležitosti 50. výročia založenia MDŽ“. Podstavec je odadený na sokli.

Sokel je z liateho betónu. Bočné zvislé strany a vrchné vodorovné časti sokla sú pokryté pieskovcovým doskovým obkladom.

Celé dielo je osadené na betónovom základe, vystupujúcom nad úroveň terénu, ktorý má výraznú, priznanú štruktúru vytvorenú liatím a zhutňovaním.

Nálezová prieskumná správa

Tento prieskum je prevedený bez lešenia a bez priameho prístupu k najviac znehodnoteným častiam a slúži predovšetkým ako podklad pre budúcu detailnejšiu koncepciu obnovy.

Popis súčasného stavu diela

Celkový povrch sochy a podstavca je fragmentárne znečistený nánosmi špiny, mikroflóry a čiernych depozitov. V záveterných, resp. prekrytých častiach sú znečistenia minimálne, naopak v exponovaných častiach sú znečistenia výraznejšie. Na všetkých častiach diela sú povrchové úbytky materiálu. V hornej časti sochy sú najvýraznejšie úbytky, odhalujúce vnútornú dutinu. Táto časť diela je v havarijnom stave.

Najviac poškodeným je samotné sochárske dielo: postava matky s dieťaťom. Hlavnou príčinou poškodenia je zvolený technologický postup realizácie diela: armovaný liaty betón s vnútornou dutinou. Zmeny vlhkosti a teplôt spôsobujú drobné praskliny v materiáli, cez ktoré preniká voda a postupne pôsobí na vnútorný priestor sochy. Vzniká nekonzistentné prostredie s oslabenou štruktúrou. V najexponovanejších častiach dochádza k postupnej erózii materiálu a jeho oddeľovaniu. Najviac poškodenou je horná časť: postava dieťaťa, ktorá je zachovaná bez horných končatín a s torzom hlavy, spojeným s telom armovacou výstužou. V zadnej časti, v oblasti chrbtovej časti dieťaťa, ľavého ramena, pleca a hornej časti drieku matky, je rozsiahly úbytok, odhalujúci značnú časť vnútorného dutého priestoru. Hlava matky je poškodená v tvárovej časti a na svojej ľavej strane temennej časti. Menšie úbytky sú na povrchu celej sochy, výraznejšie sa prejavujú v miestach spojov foriem, do ktorých bola socha odlievaná. Výrazný úbytok je v špičkovej časti chodidla pravej nohy postavy. Časti najviac vystavené poveternostným vplyvom sú do značnej miery zanesené čiernymi depozitmi a mikroflórou, ktorá je najviac uchytená v laktovej časti pravej ruky matky, naopak, viac chránené časti sú povrchovo a farebne zachovalé, s minimom znečistenia povrchu.

Podstavec je zanesený čiernymi depozitmi a mikroflórou hlavne v hornej časti. Povrchovo je konzistentný, má minimum úbytkov. Horizontálne položený pieskovcový obklad má drobné úbytky, hlavne na hranách a v

rohových častiach. V škárach medzi kamennými doskami je uchytená tráva. Povrch je zanesený čiernymi depozitmi a mikroflórou. Kamenný obklad sokla má drobné úbytky, znečistenie je menej výrazné.

Nad terén vystupujúci betónový základ je v zachovanom pôvodnom stave s odhalenou viditeľnou hrubou štruktúrou liatych zhutnených vrstiev.

Statika

Objekt nie je vo svojom celku bezprostredne ohrozený výkyvom a následným pádom. Samotná socha matky s dieťaťom však môže mať atmosferickými a teplotnými vplyvmi narušené vnútorné, ťažko dostupné a nepriamo viditeľné štruktúry, natoľko, že môže dochádzať k ich postupnému uvoľňovaniu a následnému rozpadu.

Návrh na obnovu

časť 1.Socha

Analýza pôvodného pracovného postupu vzhľadom k súčasnému stavu

Socha bola zhotovená modelovaním, formovaním a odlievaním do betónu s kovovou výstužou. Forma bola zložená z dielcov, ktorých spoje sú viditeľné ako horizontálne pruhy s nepatrne odlišnou povrchovou štruktúrou. Do týchto dielcov bol nanášaný materiál - cementovo-drtovo-piesková zmes. Zaformované odliatky boli spájané a vnútorné časti prepájané kovovou výstužou. Po dokončení a uzavretí sochy boli sňaté dielce formy. Týmto pracovným postupom vznikla železobetónová škrupina s vnútornou dutinou. Po osadení na podstavec postupne dochádzalo k rozdielom medzi vnútorným prostredím dutiny a vonkajším prostredím povrchu sochy. Vonkajšie zvetrávanie bolo podporované vnútorným zvetrávaním, čoho následkom je postupný rozklad väzieb a štruktúr. Súčasný stav sochy ja možné označiť za havarijný, pričom najviac zničené časti svojom nesúrodosťou môžu byť život ohrozujúce.

Doporučený variant obnovy

Sochu je možné obnoviť dvomi variantnými spôsobmi:

a/ rekonštrukčnou kópiou

b/ doplnením úbytkov

Vzhľadom na dlhodobú nestálosť dutého odliatku nie je doporučovaný variant „b“, ale je navrhovaný variant „a“: vytvorenie rekonštrukčnej kópie z umelého kameňa, resp. betónu formou plného výdusku, v štruktúre čo najviac podobnej originálu. Pri zhotovení variantu „b“sa nepodarí vytvoriť vnútorne jednoliate a konzistentné prostredie, čím sa skraca životnosť riešenia a obdobie, po ktorom bude nutné pristúpiť k obnove. Zároveň vzniká riziko, že už po značne krátkom čase bude dochádzať k degradácii štruktúry v mieste napájania rekonštruovaných častí na originál a to z dôvodu potenciálneho pnutia napojených vnútorných výstuží a doplneného materiálu pri atmosferických a teplotných zmenách.

Pri zhotovení variantu „a“sú tieto riziká odstránené, nakoľko výdusok má jednoliatu a konzistentnú vnútornú štruktúru. Pri tomto variante sa výrazne predlžuje obdobie, po ktorom bude nutné pristúpiť k reštaurátorským prácam.

Pracovný postup

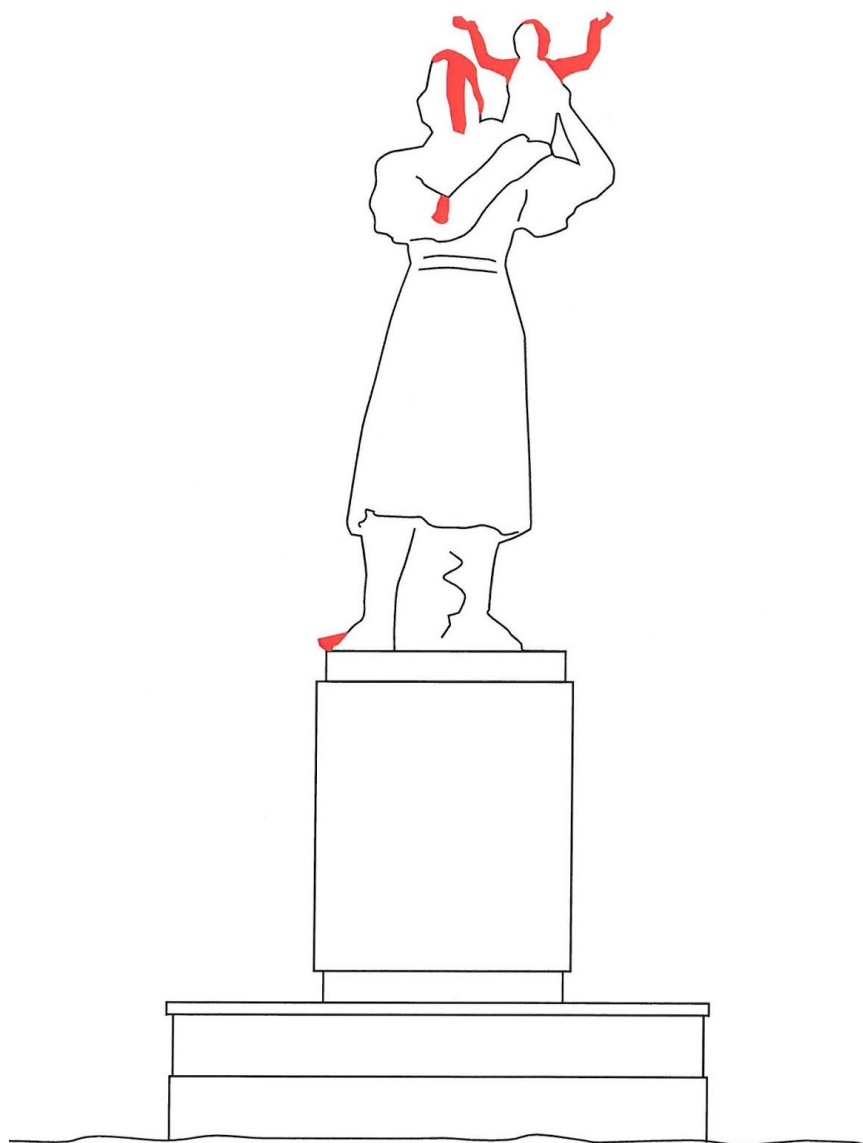
Detailné zhodnotenie pracovného postupu

Dielo bude obostavané lešením v dvoch pochôdznych úrovniach, vo výške 2,2 m a 4,3 m. Z lešenia bude možné nahliadnuť do vnútra odliatku a detailnejšie zhodnotiť ďalší pracovný postup. Ten ponúka dva varianty: a/ podrezanie sochy, odobratie z podstavca, naloženie autožeriavom na korbu nákladného vozidla do polohy ležmo, prevoz do reštaurátorského ateliéru, vyhotovenie rekonštrukčnej kópie, prevoz a osadenie kópie na podstavec. Tento variant má riziká: 1. Narušenie súdržnosti sochy počas podrezávania, výkyvu a deinstalácie, 2. Narušenie súdržnosti sochy počas manipulácie pri pokladaní na korbu nákladného vozidla, resp. pri vykladaní a umiestňovaní v reštaurátorskom ateliéri. b/ doplnenie úbytkov a zhotovenie formy priamo na mieste, zhotovenie rekonštrukčnej kópie v ateliéri, deinstalácia pôvodného diela z podstavca (možná deštrukcia na fragmenty) prevoz v horizontálnej polohe a osadenie na podstavec autožeriavom. Výhodou tohto riešenia je 1. stabilita sochy na podstavci, čím je dosiahnuteľná autenticita snímanej formy (nie je nutné spájať rozpadnuté časti). Nevýhodami sú: 1. Exteriérové prostredie - nutné je lešenie prestrešiť, zabezpečiť ochrannou sieťou. 2. Zťažená kontrola modelovacích prác - pri dotváraní končatín a tvárových častí bude chýbať kontext s celkovou sochou, nakoľko lešenie bude prekryvať časti sochy.

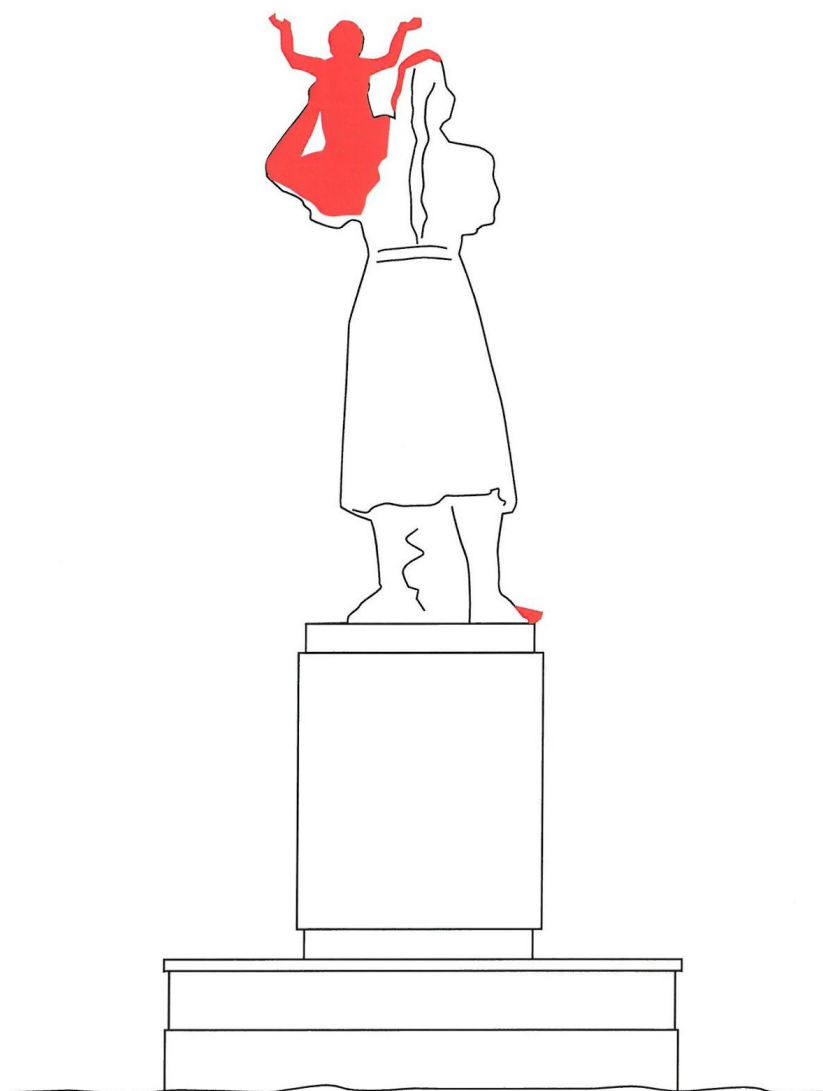
Či bude pracovný postup realizovaný variantom a/ alebo b/ bude stanovené až na základe dôkladného vyhodnotenia pracovného postupu realizovaného z lešenia. Nasledujúci postup je rovnaký v oboch variantoch.

2. Doplnenie úbytkov a vytvorenie formy

Doplnenie chýbajúcich častí bude zhotovená podľa dostupnej dokumentácie v štukovom materiáli. Tento materiál je zvolený vzhľadom na celkový výtvarný charakter diela. Umožňuje plynulé nadviazanie na tvarovú a povrchovú skladbu originálu. Materiál bude nanášaný na očistený a navlhčený povrch tvarovaním a modelovaním. Po zatvrdnutí bude opracovaný brúsením. V miestach chýbajúcich končatin, resp. na rozsiahlych úbytkoch bude modelovaná štruktúra spevnená armovaním, zapusteným do originálu. Po vyplnení úbytkov, ich opracovaní a tvarovom zjednotení bude na dielo aplikovaná silikónová forma so sádrovými klinmi a armovaným sádrovým puzdrom.

schéma najvýraznejších úbytkov - pohľad čelný

schéma najvýraznejších úbytkov - pohľad zadný

3. Realizácia výdusku

Výdusok bude realizovaný v reštaurátorskom ateliéri. Do postupne skladanej formy bude vkladaná polosuchá a zhutňovaná zmes na cementovej báze s prídavkom kamenných drtí, pieskov a pigmentov.* Pred zvolením štruktúry zmesi je potrebné vytvoriť pracovné skúšky, aby výsledný výdusok čo najviac zodpovedal originálu. Vnútro výdusku bude vystužené opracovanými závitovými tyčami z nerez. Konštrukcia bude prebiehať do najviac exponovaných vystupujúcich častí. Po rozobratí formy je potrebné výdusok napustiť vodou, aby nedošlo k jeho „zahoreniu“ a aby sa zavíšila prvá fáza zretia. Následne bude realizovaná doplnovacia retuš. Po uschnutí a zatvrdnutí materiálu a retušov bude výdusok, v prípade potreby, povrchovo zjednotený dobrúsením a patinovaním farbami na báze kremičitanov. Realizácia povrchových úprav je doporučená po uplynutí doby zretia - 28 dní od realizácie výdusku. Zafixovanie hydrofóbnym náterom pre dosiahnutie vodoodpudivosti povrchu a dlhšej stálosti. Tento náter je doporučené aplikovať každých päť rokov.

4. Osadenie sochy

Socha bude osadená na kovové nerezové štitky, zapustené do otvorov v podstavci a vo výdusku. Osádzanie bude realizované za pomoci autožeriavu. Na vyplnenie bude použitá vápenná zmes, pre prípad potreby demontáže, resp. potreby opravy diela v budúcnosti. Detailné technické parametre osadenia diela určí statický posudok.

časť: 2. podstavec, 3. sokel, 4. základ

Podstavec a sokel: Mechanické a chemické očistenie povrchov od nečistôt: čiernych depozitov, mikroflóry a náletových rastlín. Odstránenie nestabilných oddutých, odtrhnutých, odčlenených a odpadutých, častí. Konsolidácia materiálu spevňovačom kameňa - gélom kremičitanu draselného. Vyplnenie úbytkov zmesou na cementovej báze s prímiesou kamenných drtí, pieskov a pigmentov prispôsobenou podkladovému materiálu. Farebné zjednotenie a patinovaním farbami na báze kremičitanov.. Po vyzretí štruktúr zafixovanie hydrofóbnym náterom.

Základ: Pre celkovú tvarovú jednotnosť zväžiť zarovnanie s obrysom sokla čiastočným zbrúsením Mechanické a chemické očistenie povrchov od nečistôt: čiernych depozitov a mikroflóry. Odstránenie nestabilných častí, fragmentov. Spevnenie a konsolidácia povrchov a štruktúr. Povrchové zjednotenie štruktúr a vyplnenie úbytkov fixačnou betónovou zmesou. Vyplnenie škáry medzi základom a soklom. Farebné zjednotenie patinovaním farbami na báze kremičitanov Zafixovanie hydrofóbnym náterom pre dosiahnutie vodoodpudivosti povrchu a dlhšej stálosti. Tento náter je doporučené aplikovať každých päť rokov.

Dokumentácia a archivácia

Pre osadenie diela bude potrebné vypracovať statický posudok. V prípade požiadavky mesta bude zhotovená realizačná projektová dokumentácia. Počas celého pracovného procesu bude vykonávaná fotodokumentácia. Zrealizované silikónovo-sádrové formy je doporučené archivovať po dobu 5 rokov. Je doporučené archivovať originál, prípadne jeho torzá na suchom, zastrešenom mieste.

02. Grotta

Archívny obrázok pôvodnej podoby Grotty

zdroj: <https://www.bystricoviny.sk/spravy/zabudnuta-kamenna-fontana-v-mestskom-parku/>

Popis súčasného stavu

Fontána - grotta je situovaná v severozápadnej časti centrálnej osi (parteru) parku, v závere južného chodníka. Je v torzovitom stave. Návrh obnovy parku nepočíta s jej obnovou, ale s novým objektom, reflektujúcim pôvodný objekt v súčasnej ideovej rovine. Návrh obnovy nového telesa Grotty by mal byť predmetom súťaže vypísanej mestom za účasti odbornej komisie. Budúce riešenie toho telesa je v PD priestorovo zadefinované predpokladaným miestom preumiestnenie, ale samotný objekt, jeho tvar a veľkosť nie je súčasťou tejto PD

Koncepcia nového riešenia

Grotta - „typ prírodnej, alebo umelej jaskyne, asociujúcej záujem zo strany človeka.“ Jaskynné prostredie je úzko späté s ľudskou existenciou. Je útočiskom pred nepriazňou prírodných živlov a zároveň duchovným centrom, priestorom sociálnej súdržnosti, mystérií a rituálov. Tieto aspekty zostávajú prítomné v ľudskej civilizácii naprieč stáročiami. Sú reflektované, asociované, označením, či obsadením jestvujúcich prírodných útvarov, alebo vytváraním nových, artificálnych objektov. Tie sa začali jednoznačnejšie budovať v období renesancie, pričom sa postupom času stali obľúbenými prvkami v záhradných, parkových a krajinárskych komplexoch. Neraz pritom sklzávali do menej obsažnej, až kuriózne roviny. V súčasnom jazyku architektúry a krajinnej tvorby stoja autori pred výzvou, ako obnoviť hlbší odkaz a duchovnú rovinu tohto typu objektu. Jaskynná forma sa tak objavuje v rôznych variáciách v duchovných a sakrálnych stavbách.

Budúci nový navrhovaný objekt tohto telesa by mal reflektovať tieto skutočnosti. Samozrejme, vzhľadom k celkovej koncepcii parku, nie je očakávaný rozsiahly zásah do priestoru. Navrhovaný je skôr symbolický zásah, vo forme objektu, komorného, či inak akcentovaného priestoru. Bude možné využiť blízkosť prívodu vody pre prípadné zahrnutie vodného prvku. Budúci autori budú vyzvaní k tomu, aby dielo reflektovalo aj aktuálne environmentálne výzvy. Dielo by malo reflektovať celkovú priestorovú koncepciu parku (centrálnu os parteru).

Realizácia diela je do budúcnosti navrhovaná formou otvorenej architektonicko - výtvarnej súťaže. Súťažné podmienky, libretto, je možné spracovať formou odborného workshopu, alebo seminára. Celkový rozpočet na realizáciu je navrhovaný vo výške 70.000,- Eur (v prípade zapracovania vodného prvku), pričom na organizáciu súťaže a odmeny by malo byť vyčlenených cca 10.000,- Eur z tejto sumy.

03. Pamätná tabuľa SNP

Údaje o diele

Autor: Neznámy

Datovanie: 1964

Materiál, technika: kameň - žula, betónový základ

Rozmery: výška: 0,5m, rozmery tabule: 0,7m x 1,0m

(Dielo nie je NKP)

Textová časť: "Počas Slovenského národného povstania sa konali na tomto mieste ľudové zhromaždenia, na ktorých predniesli prejavy s s. Šverma, Čulen, Husák, Šmidke a ďalší." "Venované z príležitosti osláv 20. výročia SNP"

Základná koncepcia

Návrh na relokáciu pamätnej dosky vychádza z celkovej architektonickej koncepcie obnovy mestského parku, ktorý je NKP. Súčasná lokalizácia bola vyhodnotená ako málo vyhovujúca z hľadiska reprezentácie udalostí v súvislosti s pešou dostupnosťou. Predpokladá sa, že predmetné udalosti, spomínané na tabuli, sa uskutočňovali v centrálnej časti parku, čiže premiestnenie vrámci centrálnej zóny nebude znamenať stratu informatívnej hodnoty diela. Nová lokalita tabule bude bližšie dostupná verejnosti, čím sa odkaz k udalostiam stane prístupnejším. Situovanie pri okrajovej hrane chodníka podčiarkne civilný charakter pripomienky a nebude pôsobiť v priestore dominantne. Nové umiestnenie diela bude v pešom ťahu prístupnom zo západnej strany parku (J.M. Hurban a M. Hattalu) pred vstupom do centrálnej časti parku. Pre budúcu reinkštaláciu al. readaptáciu diela je v mlate v navrhovanom riešení vytvorené rozšírenie mimo trasy pešieho ťahu ale v prepojení s ním.

Historiografická koncepcia

Pred uskutočnením tejto akcie je potrebné prekonzultovať zámer s Múzeom SNP v Banskej Bystrici, hlavne z historického hľadiska. Bude potrebné overiť vierohodnosť nápisu v súvislosti so spomínanými udalosťami a uvedenými menami. Ak sa preukáže, že mená určitých dôležitých, hierarchicky rovnocenných osobností nie sú na tabuli uvedené a mali by byť, bude navrhnuté vytvorenie novej pamätnej dosky, zohľadňujúcej tieto skutočnosti. Tomuto variantu je prispôbený rozpočet.

Popis diela

Tabuľa je situovaná na juhovýchodnom okraji centrálnej časti parku v trávnom poraste bez zvýrazneného prístupu. Na betónový základ je uchytený žulový obklad na všetky zvislé strany a na horizontálnu zošikmenú stranu. Na ňu je prichytená pamätná doska s nápisom.

Pracovný postup premiestnenia

Doska s nápisom a ostatné žulové obkladové dosky budú starostlivo sňaté z betónového základu. Ten bude odstránený minimálne do hĺbky 25-30cm pod povrch trávneho porastu tak, aby bolo možné obnoviť vegetačnú vrstvu. Na vytýčenom mieste bude vykopaný základ do požadovanej nemrznucej hĺbky (80 cm) v pôdoryse podstavca. Betónový základ bude tvarovaný podľa pôvodného základu. Žulové dosky a doska s nápisom budú očistené od nánosov a od depozitov. Úbytky budú vytmelené zmesou na báze epoxidu s pridaním kamenných drtí, pieskov a pigmentov, leštené a zjednotené s pôvodným materiálom. Následne budú osadené na betónový základ. Doska s nápisom bude osadená: a) pôvodná, alebo b) nová, podľa usmernenia zo strany Múzea SNP. Požadované archeologické práce budú vykonané v súčinnosti s ostatnými archeologickými prácami počas rekonštrukcie parku.

Dokumentácia a archivácia

Pre premiestnenie a odadenie diela bude spracovaná realizačná dokumentácia, obsahujúca textovú, grafickú a fotografickú časť. V prípade výmeny dosky s nápisom bude pôvodná doska archivovaná mestom.

vypracoval Mgr. art. Peter Beňo

2.12.4. Krátkodobé inštalácie v parku

V zmysle udržania a zatraktívnenia pobytu a taktiež využitia plôch v centrálnej časti je odporúčané prizývať do priestoru parku umelcov a umožniť im vytvárať v krátkodobé, či dlhodobé inštalácie. Pre prípadné umiestnenie krátkodobých inštalácií do parku sú v návrhu umiestnené vývody el. energie napojené na okruh osvetlenia parku s možnosťou doplnenia osvetľovacích prvkov. Konkrétne potreby inštalovaného diela ako aj samotné pripojenie a osadenie diela a jeho nasvetlenia nie je súčasťou tejto PD, je potrebné riešiť v súčinnosti s budúcimi autormi, konzultovať s KPÚ a zodpovednými osobami. Volné ukončenia pre osvetlenie umeleckých diel sú umiestnené centrálnej časti vyznačené v grafickej časti PD.

